

3 בינואר 2012: זיכרונות שמעון לונדנר וכיבוש עוג'ה אל-חפיר במלחמת העצמאות
שמעון לונדנר, לוחם שריון בגדוד 82 במלחמת העצמאות ובמלחמת סיני, מביא סיפורים
אישיים על פעילותו וזוכר את הנופלים. גם הומור שזור בסיפורים.

שמעון לונדנר

האירוע שקרה בכפר עאנה במלחמת העצמאות

(כפר עאנה היה כפר ערבי ששכן בבקעת אונו, כ-11 קילומטרים מזרחית ליפו, עד לשנת 1948. הכפר נכבש ותושביו פונו במבצע חמץ, במהלך מלחמת העצמאות. הכפר שכן סמוך לכביש הקרוי כיום כביש 412, במזרח אור יהודה.)

הלגיון הירדני כבש את יהודייה וחלקית את כפר עאנה (באזור שבו כיום אור יהודה). הם צלפו על הכיש לתל השומר. המחלקה שלנו הגיעה בריצה לכפר עאנה, חמושים ב"סְטֵנִים" (תתי-מקלעים בריטים שיוצרו אז במחנת) וברימוני יד, כדי לבלום את התקפות הכנופיות הערביות. הגיעה אלינו הידיעה כי בגשר ליהודייה יש פצועים. חבריי ואני עם אחות התנדבנו להגיש עזרה לפצועים ולחלצים מן המקום. מצרור ארוך של האויב נפגע ונפצע חברי אריה ריימן. הפגיעה הייתה מעל לברך והוא איבד חלקית את ההכרה. סילון דם פרץ ממקום הפגיעה. בעזרת תחבושת ואבן הצלחתי לחסום את הדימום. העליתי אותו במאמץ על גבי והתחלתי לזחול כשהפצוע מעליי לכיוון הבניין שבו התבצרנו קודם, עד שבאו חבריי בריצה עם אלונקה ואספו את אריה הפצוע ואותי.

כשהתייצבתי לפני המפקד וסיפרתי לו את מה שקרה ומה שעבר עלינו, העירו חבריי, הי, שמעון, מטפטף לך דם מהזרוע. רק אז שמת לי לב שגם אני נפגעתי. כדור חדר לזרוע הימנית שלי ויצא ממנה וגרם לזרימת הדם שלא חשתי בה. למרות הצלפים והירי על הכביש הצליחו חבריי להעבירני בדרך לא דרך לבית החולים הדסה בתל אביב, שם קיבלתי טיפול. את הפצועים מהגשר אסף זחליים שנקלע לסביבה.

פציעה בעיראק אל-מנשייה במלחמת העצמאות

ביום 16 באוקטובר 1948, הקרב על עיראק אל-מנשייה, נכנסנו לקרב בשש בבוקר. בקרב זה נפצעתי. חטפתי כדור בצלעות. וכמובן שלא יכולתי להמשיך. חבריי לקרב פינו אותי פצוע וכואב לתוך משאית שהיו בה עוד שישה פצועים על אלונקות. החלה נסיעה צפונה במאמץ להתחמק ממטוסי הקרב המצרים. היעד היה בית חולים שדה באזור ביל"ו. הגענו למקום בשעת הצהרים מבלי שבא אוכל לפי. לרופא שבדק אותי הייתה לי טענה: אם לא הרגו אותי בשדה הקרב, אל תהרגו אותי כאן. הרופא הביט בי ושאל בתדהמה: אז מה אתה רוצה? כוס קפה, עניתי. הוא הביט בי רגע ואמר לאחות, רק שלוש כפיות קפה ולא יותר. איני יכול להסביר במילים את טעמן של שלוש כפיות הקפה של אז, זה היה כל כך טעים! משם העבירו אותי לבית החולים דג'יאני (ביפו).

ערב מבצע קדש (מלחמת סיני) 1956

ההכנות למלחמה צעדו לאט. ציוד הלחימה הגיע טיפין טיפין. ערב הקרב הגיע לזחליים שלי מקלע 0.5 עם שני ארגזי פעולה. שמחתי מאוד, אך מה עם הטרולים? בלעדיהם אי אפשר להפעיל את המקלעים. פניתי למפקד זיוי בבקשה להשלים את החסר. הוא הביט בי וניחן תמוה. בשביל מה לך טרולי? אמרתי לו בצנעה: הרי מחר אנו יוצאים להילחם. זיוי חייך בי בתמיחה, אתה צריך להילחם? שלושים שרמנים לא מספיקים לך? אתה צריך להילחם, תדבר דבריו.

הייתי נהג של אחד מזחליימי הפיקוד ולא היה לי מה לענות למג"ד. עטפתי את המקלע בשמיכה והינחתי אותו לאורך הזחלים. כשנפתחה המערכה בגזרה שלנו חייבתי אותם זיוי שרמנים, במרחק קצר מתותחי האויב, ושם נפל זיוי חלל. את רפיח נשטף אבל בלי זיוי.

• סרולי הוא עריסה קטנה על 4 גלגלים שנשאה את המקלע 0.5 לאורך דפנות הזחל"ם, כדי לאפשר ירי לכול כיוון, לפני שהתקינו עמוד מרכזי בזחל"ם להצבת המקלע.

חוויות ממלחמת סיני

מלחמת סיני משנה צורה. שמועות שונות מרחפות באוויר. מעמיסים טנקים ומשוריינים שעל רכבת, ומכינים אותנו אנשי הזחל"מים לנסוע צפונה. כבר יצאנו משדה התעופה של אל עריש ומחכים לפקודה לנוע, אך הפקודה לא הגיעה.

חוזרים לשדה התעופה. השעה שעת חצות. אני מתקדם בחושך עם הזחל"ם לפתע אני מרגיש שהזחל"ם מתחיל לשקוע. רעש אימים מלווה את נפילת החול למעמקים והחלק הקדמי של הזחל"ם שוקע. עצרתי במאמץ את הזחל"ם ואף משכתי את בלם היד.

הערתי בצעקות את החבר'ה הישנים בזחל"ם והוריתי להם לקפוץ מהדלת האחורית, והזהרתי אותם מהגובה שנוצר מהמצב. לא הרפיתי מהבלמים עד שהגיע תורי לצאת מהזחל"ם, ואז גיליתי מצב מחריד. חצי זחל"ם שוקע לתוך בור עמוק בקוטר 5-6 מטרים. למרות שהפנסים האירו לתוך הבור לא ראינו את תחתיתו, והזחל"ם הנה עומד להחליק לתוך הבור. הזחל"ם היה מלא דלק. זה היה יכול להיות הסוף שלי אם הייתי נופל פנימה. ייתכן שזה היה בור ביוב ישן שעמד להתמוטט מתחת לזחל"ם שלי. איכשהו במתח איום הצלחתי לצאת מהזחל"ם.

תוך זמן קצר הגיעה מכונית מנוף גדולה, המפעילה וו גרירה והרימה את חלקו הקדמי של הזחל"ם לגובה. אז נכנסתי שוב לזחל"ם ויכולתי להתניע ולנסוע אחורה בביטחון. כך ניצלתי אני וחבריי מאסון גדול. לא פעם שמעתי הערות שחילקו מדליות. מדוע שכחו אותי?... האם יש עוד אחד שעמד ליפול לתוך ג'ורה?...

חלפו ארבעים שנה

ארבעים שנה חלפו, אך לא נשכחו הזמנים ההם. מפקדנו היה סא"ל זיוי צפריירי מגדוד 277, שנפל בקרב על רפיח במלחמת סיני (1956). מפקד שהערצנו בכל לבנו והלכנו אחריו. רציתי לעשות לזכרו משהו שלא יישכח. חיפשתי כתובות של חברי לגדוד ולקרב, כמובן כל מי שנשאר, בכל אמצעי שאפשר כדי למצוא אותם. ומי שמצאתי היו חבר'ה כמוני. גם סגן מפקד הגדוד, אמנון חניסקי. מי במקל ומי בהליכון. מצאתי את חבריי שהיו איתי בצוות הזחל"ם, וגם את אלמנתו של זיוי צפריירי ז"ל. באו בשמחה כל אלה שיכלו לבוא, בערך כ-15 איש. רעייתי הכינה כיבוד מקסים ואת העוגה הנהדרת שבצילום. הזמנו אקורדיוניסט עם שקופיות של שירי מולדת של פעם. כולנו שרנו, אכלנו והייתה אווירה כל כך מיוחדת. נפרדנו עם דמעות בעיניים. איזה ריגוש... אחוות לוחמים, גם אנוכי ביניהם. אפשר לומר שתרמנו בדמנו להקמת המדינה. אנו מאושרים שכך היה, שניתנה לנו ההזדמנות להיות אלה שתרמו להקמת מדינת ישראל. חבל על אלה שלא זכו לראות את מדינתנו משגשגת ויפה. זהו ביתנו לנצח. גם לנופלים נשואות עינינו בתודה על שאפשרו לנו את החיים. יהי זכרם ברוך.

נ"ב

הייתי שייך לגדוד 82 והועברנו לגדוד 277.

העוגה שאפתה שרה, רעייתו של שמעון, לכנס במלאות 40 שנה למלחמת סיני, בשנת 1996. שימו לב לטנק המעוצב (והמתוק) ולפרחים העשויים סוכר

כיבוש עוג'ה אל-חפיר ותל ניצנה במבצע חורב (מתוך הספר "תקומת ישראל" בעריכת י. קלינוב)
(כ"ד-כ"ה בכסלו תש"ט, 26-27 בדצמבר 1948)

בשלהי מבצע-יואב הוטל על גדוד הפשיטה 89 מחטיבה 8 לכבוש את מצודת עיראק-סואידן שב"כיס פלוגיה" - לאחר שבעה ניסיונות קודמים שנכשלו תוך אבדות רבות. ביום ז' במרחשוון תש"ט (9 בנובמבר 1948) הסתערו חיילי פלוגה א' בפיקודו של יעקב גרנק ("דבי") על המצודה ובמהירות חדרו דרך פּרצה שהבקיעו בקיר המצודה ולקחו בשבי את החיילים המצרים ההמומים. איש מכוח הפריצה לא נפגע.

הפעולה נמשכת: הוראות אחרונות. בצילום חלק מאנשי פלוגה ג' של גדוד 82. הכותב שמעון לונדנר משמאל, מוקף במעגל. (מתוך הספר "תקומת ישראל" בעריכת י. קלינוב)

ניסיונות חיל המשלוח המצרי לחבור עם כוחותיו המנותקים ב"כיס פלוגיה" הניעו אותם להרחיב את אחיזתם בנגב המערבי לכיוון מזרח. במבצע אסף, שנערך בימים 5-7 בדצמבר, הוטל על כוח משימה משולב של גדוד 89 מחטיבה 8 וגדוד 13 מחטיבת גולני, בסיוע תותחים ומרגמות, להדוף את המצרים ממאחזיהם. בימים 5-6 בדצמבר כבשו יחידות גדוד הפשיטה את מוצבי המצרים בשועוט, שייך נוראן, חירבת מעין, תל פרעה ותל גימה. התקפות-נגד מצריות נהדפו ו-5 טנקי "לוקוסט" מצריים הושמדו. גם מגיני גולני סבלו אבדות. ביום ה' בכסלו תש"ט (7 בדצמבר 1948) עלה כוח משימה של גדוד 89, בפיקודו של יעקב גרנק, על גדוד מצרי שנערך לתקוף את המוצבים. בפעולה מהירה ומוזהירה הובס הגדוד המצרי. מקלעי הגייפים ורכב השריון קצרו בשורות המצרים המופתעים ושרשרות הזחל"מים דרסו את שוחות ההגנה על אנשיהם וכלי נשקם. בפעולה זו הגיעו הכוחות עד לבקתות העיירה עבאסאן. 150 חיילים מצרים נהרגו בפעולה זו - ללא כל אבדה לכוח המשימה התוקף. חשיבותו של מבצע אסף בהוותו פעולה מקדימה למבצע חורב, שמטרתו לגרש את כוחות הכיבוש המצריים משארית מאחזים בארץ ישראל. עקב כך צופפו המצרים את כוחותיהם ברצועת הארץ שבין עזה לרפיח, תוך דילול הכוחות בגזרת ביר עסלוגי - עוגיה אל-חפיר.

ההסתערות על עוג'ה אל חפיר (מתוך הספר "תקומת ישראל" בעריכת י. קלינוב)

מבצע-חורב החל ביום 22 בדצמבר 1948 בגזרה המערבית, בהתקפות של חטיבת גולני על משלט 86 ומשלט 108 שליד רפיח. בגזרה הדרומית-מזרחית תקפו כוחות חטיבת הנגב באזור ביר עסלוג' בימים 25-27 בדצמבר וכבשו את מוצבי ביר-תמילה ואל-משרפה. בגזרה הדרומית-מערבית התקדמו כוחות חטיבה 8 ועמם הגדוד החמישי מחטיבת הראל-פלמ"ח, תותחנים והנדסה בדרך חורב וואדי אביאד (נתל לבן) לעבר עוג'ה אל-חפיר. לאחר שגדוד 82 עתיד היה להשתלט על הכפר והתל, צריך היה גדוד 89 להתקדם בכביש לעבר אבו-עגילה, לכבוש את המקום ולפשוט על אל-עריש. בשל קשיי המעבר בדיונות שבדרך-חורב הגיעו הכוחות לכביש רפיח - עוג'ה רק בשעות הצהריים של יום 26 בדצמבר ומיד יצאו למשימה. פלוגת הזחל"מים (פלוגה ג') של גדוד 82 ירדה מהכביש ופנתה לעבר המוצב המערבי של עוג'ה, אך נתקלה בקשיים בשל שקיעת כלי הרכב בחול. פלוגת המשוריינים (פלוגה א') מגדוד 82 התקדמה לאורך הכביש, לחיפוי מן האגף. עקב האיחור והקשיים בהתקדמות הגיעה מפקדת החטיבה להחלטה שעתידה הייתה לשבש את המהלכים המתוכננים. פלוגה א' של גדוד 89 נצטוותה להתקדם במהירות דרך הכביש ולעלות על הכפר ממערב. בשעה 14.45 יצאו 9 זחל"מים של פלוגה א' ובתוכם כ-80 לוחמים לעבר היעד ועמם זחל"ים ומשורייני בעלי תותחים מפלוגה ו'. במסעף הכביש פנו 9 זחל"מי הפלוגה בדהרה לעבר בתי הכפר. 2 זחל"מים של מחלקה ג' שבראש השדרה חלפו על בתי הכפר, ירדו מן הכביש ופנו מערבה, לעבד תל ניצנה. מפקד הפלוגה ושאר הזחל"מים פנו לעבר בתי הכפר. בחולפם על פני תעלות קשר מגודרות נפתחה עליהם אש מקלעים מבתי הכפר ומן התל. מתוך התעלות והבונקרים נורו פגזי פיאט תודרי שריון. שני זחל"מים החלו לבעור. שני זחל"מים אחרים נפגעו גם הם, אך ללא נזק ממשי. הלוחמים נערכו מיד והמטירו אש מקלעים רצופה לעבר מקורות הירי, בתל ובבתים הדו-קומתיים, והחלו לטהר את התעלות והבונקרים. מפקד-פלוגה ירד מזחל"ים הפיקוד, פרס מפה כדי לאתר את המערות לטיווח ארטילרי. קיפל את המפה, הזר לזחל"ים, זקוף כתמיד והנה פגע כדור בודד בצווארו. יעקב גרנק, הוא "דב", הוא "הבלונדיני הגבוה", גיבור ישראל, כרע-נפל על עמדו. סגן מפקד הפלוגה, שטרוד היה בחילוץ הנפגעים משני זחל"מים הבוערים, נטל את הפיקוד. התברר כי במצב בו נתונה הפלוגה לא ניתן לחמשיך בהתקפת. המשימה המיידית הייתה היחלצות ממלכודת. הנפגעים הועמסו על הזחל"מים הנותרים ותוך חיפוי אש מקלעים כבדה יצאו מתוך הכפר. 3 זחל"מים גורדים 2 זחל"מים פגועים. 2 זחל"מים בוערים נשארו במקום הקרב. על

הכביש חברו אליהם 2 זחל"מי מחלקה ג' ועמם שלושה שבויים מצרים. סיכום האבודות: 6 הרוגים, 25 פצועים.

עוגיה אל חפיר בשנת 1948. המקור: אוניברסיטת חיפה, הספרייה

השמש שקעה כאשר חזרה הפלוגה הפגועה לתחנת האיסוף ודרג א', בפתח ואדי אביאד. עמם חזרו גם המשורייני והזחל"ים שנשארו במסעף לחסימה. גם משורייני פלוגה א' מגדוד 82 כבר היו שם. חיילי פלוגה ג' של גדוד 82 נשארו במוצב המערבי עליו הצליחו להשתלט. עודנו מעבירים את הנפגעים לטיפול רפואי נפתחה אש מקלעים. האם מצפון תפתח הדעה? מן המטח הראשון נפגעו 2 משוריינים וזחל"ים אחד. ושוב נפגעים, גם הרוג אחד מהגדוד החמישי. היחלצות מהירה של הכוחות - והתוצאה: 5 משורייני אויב נפגעו ונשארו במקום. בחסות החשכה נסוג יתר הכוח המצרי צפונה לעבר רפיח.

בבוקר יום המחרת, 27 בדצמבר, חודשה ההתקפה על עוגיה אל-חפיר ותל ניצנה. 2 מחלקותיה של פלוגה הזחל"מים השנייה מגדוד 89 בסיוע פלוגת ג'יפים תקפה מצפון לאורך מסילת הברזל המפורקת; ואילו פלוגה ג' מגדוד 82 תקפה ממערב, מן המוצב שנכבש ביום הקודם. כוחות סיוע מצריים שניסו להגיע מרפיח ומאבו-עגילה נעצרו בחסימות כוחותינו, באש תותחים ומרגמות. גם מטוסי אויב ניסו להתערב. ב-9 בבוקר כבר היו כוחותינו בכפר, אך המצרים שעל התל לא נכנעו אלא בצהרי היום, לאחר שנשלחה דרישת כניעה באמצעות שבוי מצרי. ב-12.30 היה גם התל בידינו. עוד באותו יום טוהר כל האזור מכוחות אויב. שבויים לרוב, ושלל כלי נשק, תחמושת וציוד. האבודות באותו יום: 2 הרוגים ו-18 פצועים. באותו יום, ב-17.15 לעת ערב, הגיעו יחידות חטיבת הנגב אל עוגיה הכבושה בידינו. הדרך מבאר שבע לעוגיה אל-חפיר הייתה פתוחה להמשך מבצע תורב.

עוג'ה אל חפיר בשנת 1948. המקור: אוניברסיטת חיפה, הספרייה

בקרו דרך קבע באתר השריון
www.yadlashiryon.com

ס
י
ל

זה
נוע
מץ
נזם
ותי
זוס
שם